

AH 1186
2020Z20088

Antwoord van minister Van Engelshoven (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), mede namens de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat (ontvangen 18 december 2020)

Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020-2021, nr. 990

Vraag 1.

1. Bent u bekend met het bericht 'Universiteiten werken ondanks risico's veel meer samen met China'¹ en 'Kennis delen met China: de roze bril zakt langzaam af bij universiteiten'²?

Antwoord:

Ja.

Vraag 2.

Klopt het dat de universiteiten niet bijhouden welke contracten hun wetenschappers in China afsluiten? Deelt u de mening dat het wel wenselijk zou zijn als universiteiten dit zouden bijhouden en dat het voor hoogwaardige en dual-use technologie zelfs noodzakelijk is? Welke stappen gaat u zetten om dit beter te borgen?

Antwoord:

Het afsluiten van samenwerkingsovereenkomsten met binnen- en buitenlandse partijen is een verantwoordelijkheid van de instellingen, in lijn met hun wettelijk geborgde institutionele autonomie. Er bestaat op dit moment dan ook geen verplichting voor instellingen om overeenkomsten met buitenlandse partijen centraal te registreren. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) heeft op mijn verzoek bij zes Nederlandse universiteiten onderzoek gedaan naar hun samenwerking met Chinese kennisinstellingen.³ Hieruit komt naar voren dat met name Memoranda of Understanding (MoU's) die op faculteitsniveau worden afgesloten niet altijd in beeld komen bij het universiteitsbestuur.

¹ Financieel Dagblad, 29 oktober 2020, 'Universiteiten werken ondanks veiligheidsrisico's veel meer samen met China', <https://fd.nl/economie-politiek/1362071/universiteiten-werken-ondanks-veiligheidsrisico-s-veel-meer-samen-met-china>.

² Financieel Dagblad, 29 oktober 2020, 'Kennis delen met China: de roze bril zakt langzaam af', <https://fd.nl/economie-politiek/1362323/kennis-delen-met-china-de-roze-bril-zakt-langzaam-af>.

³ *Verkenning wetenschappelijke samenwerking Nederlandse en Chinese kennisinstellingen*, RVO, oktober 2020.

Zoals ik aangaf in de Kamerbrief kennisveiligheid hoger onderwijs en wetenschap⁴ en in de Kamerbrief over de samenwerking met China op het terrein van onderwijs en wetenschap⁵ is het ook in het belang van de instellingen zelf om over een volledig en actueel beeld te beschikken op basis waarvan, als de omstandigheden daar om vragen, tijdig kan worden bijgestuurd. Ik ga, samen met mijn collega's, hierover in gesprek met de kennissector om te onderzoeken op welke manier we hier (bestuurlijke) afspraken over kunnen maken. Daarnaast wordt er gewerkt aan een inventarisatie van kennisvelden en vakgebieden die bescherming behoeven in het licht van de nationale veiligheid. Het kabinet gaat op de risicovakgebieden, in samenwerking met de kennisinstellingen, bezien welke elementen van samenwerkingsovereenkomsten met buitenlandse partners (kennisinstellingen of bedrijven) een risico vormen op ongewenste kennisoverdracht. Samenwerkingen op het gebied van dual use en hoogwaardige technologie vallen hier ook onder, maar hebben op dit moment reeds extra de aandacht vanwege bestaande wet- en regelgeving op het gebied van exportcontrole.⁶

Vraag 3.

Klopt het dat alleen de universiteit van Wageningen (WUR) een specifieke richtlijn voor contracten met China kent? Klopt het dat deze richtlijn zich met name richt op het incasseren van het geld en dat dus geen enkele universiteit een richtlijn heeft om inhoudelijk samenwerken met China te beoordelen?

Antwoord:

Internationale samenwerking is cruciaal voor toponderzoek. Universiteiten beoordelen potentiële samenwerkingsrelaties op verschillende aspecten en maken daarbij gebruik van verschillende instrumenten en informatiebronnen. Wageningen University & Research (WUR) heeft een richtlijn opgesteld om de risico's van samenwerking met China te verminderen en te voorkomen. Zij kijken daarbij naar vele factoren; zoals IP, data privacy, anti-corruptie, reputatie en financiële betaling. Andere universiteiten gebruiken bijvoorbeeld de checklist van The Hague Centre for Strategic Studies⁷ (HCSS) en/of de aandachtspunten beschreven in de kabinetsnotitie uit 2019 "Nederland-China: een nieuwe balans". Zoals wordt benoemd in het rapport van RVO over de verkenning van wetenschappelijke samenwerking Nederlandse en Chinese kennisinstellingen, vindt er hierover kennisuitwisseling plaats tussen de universiteiten.

⁴ Kamerbrief 'Kennisveiligheid hoger onderwijs en wetenschap', d.d. 27 november 2020.

⁵ Kamerbrief 'Samenwerking met China op het terrein van onderwijs en wetenschap', d.d. 18 december 2020.

⁶ *Europese dual-use verordening (EU 428/2009)*.

⁷ HCSS, 31 januari 2019, 'Checklist for Collaboration with Chinese Universities and Other Research Institutions', <https://hcss.nl/report/checklist-collaboration-chinese-universities-and-other-research-institutions>

In navolging van enkele andere landen en rekening houdend met wat er binnen Nederland al voorhanden is, zal ik samen met de kennissector richtsnoeren kennisveiligheid uitwerken. Het doel is om te komen tot een handzaam en praktisch landenneutraal document dat iedereen die binnen kennisinstellingen te maken krijgt met internationale samenwerking kan gebruiken. Zoals aangegeven in de Kamerbrief kennisveiligheid hoger onderwijs en wetenschap is het streven de richtsnoeren in het tweede kwartaal van 2021 op te leveren.

Vraag 4.

Herkent u het beeld dat veel universiteiten moeite hebben om hun beleid aan te passen of aan te scherpen nu de risico's van het samenwerken met China steeds duidelijker worden? Op welke manier wilt u universiteiten hiermee ondersteunen?

Antwoord:

In het eerdergenoemde RVO-rapport staat dat de deelnemende universiteiten aangeven dat onderzoekssamenwerking met China praktisch en strategisch gezien niet altijd gemakkelijk verloopt. Daar wordt vervolgens door de Nederlandse universiteiten op verschillende manieren mee omgegaan. Internationale samenwerking blijft een afweging van kansen en risico's, bijvoorbeeld rondom kennisveiligheid. In de eerdergenoemde Kamerbrief kennisveiligheid presenteert het kabinet bovendien een pakket van maatregelen dat tot doel heeft instellingen een handelingsperspectief te bieden ten aanzien van kennisveiligheid. De voorgestelde maatregelen in de Kamerbrief kennisveiligheid zijn erop gericht instellingen te ondersteunen in het maken van een dergelijke afweging. Instellingen kunnen tevens gebruik maken van de checklist van The Hague Centre for Strategic Studies (HCSS) en/of de aandachtspunten beschreven in de kabinetsnotitie uit 2019 "Nederland-China: een nieuwe balans". Het doel van activiteiten om de bewustwording van en informatievoorziening aan kennisinstellingen te vergroten is dat kennisinstellingen zelf bewuster nadenken over samenwerking met en kennisoverdracht aan andere landen en maatregelen kunnen nemen om deze risico's te mitigeren.

Vraag 5.

Deelt u de mening dat het zorgelijk is dat het LeidenAsiaCentre concludeert dat universiteiten weinig inzicht geven in hun samenwerkingsverbanden met China en er sprake is van gebrek aan transparantie en onderling vertrouwen bij Nederlandse universiteiten? Wat wilt u hieraan doen?

Antwoord:

Onze hoger onderwijssector is gebaat bij onderling vertrouwen en transparantie. Niet alleen voor een constructieve samenwerking en het verhogen van de kwaliteit van het onderwijs en de wetenschap, maar ook om de kennisveiligheid te borgen

en vergroten. Het belang van goede en constructieve samenwerking geldt ook tussen de instellingen en de overheid. Dat is precies waar het kabinet voor staat, zoals beschreven in de eerdergenoemde Kamerbrief over kennisveiligheid. Ik vind het van belang dat er bij kennisinstellingen op bestuurlijk niveau volledig zicht is op welke internationale samenwerkingsverbanden worden aangegaan, zeker als het gaat om risicovolle kennisgebieden.

Om meer inzicht te krijgen in de huidige samenwerking met China heb ik RVO gevraagd om een verkenning uit te voeren van de samenwerkingen van zes universiteiten met Chinese universiteiten. Ook hebben de universiteiten regelmatig contact met elkaar over hun samenwerking met China. Als het gaat om zaken gerelateerd aan kennisveiligheid, is er door de VSNU een werkgroep kennisveiligheid opgericht.

Vraag 6.

Wat vindt u van de suggestie van China-expert D'Hooghe van het LeidenAsiaCentre om de bestaande richtlijnen voor integriteit en het delen van kennis aan te vullen met specifieke 'Chinaregels' die voorwaarden en beperkingen stelt aan samenwerking met landen die niet de Nederlandse waarden en beginselen delen? Bent u van mening dat de veiligheidsdiensten hier een rol bij moeten spelen?

Antwoord:

In de eerdergenoemde Kamerbrief kennisveiligheid presenteert het kabinet een pakket aan maatregelen om de kennisveiligheid in het hoger onderwijs en de (toegepaste) wetenschap beter te borgen, zoals maatregelen om ongewenste kennisoverdracht tegen te gaan. Het doel van dit pakket is om internationale samenwerking op een veilige manier te laten plaatsvinden, met oog voor zowel de kansen als de risico's die ermee samenhangen. Het kabinet kiest daarbij nadrukkelijk voor een landenneutrale aanpak bij het ontwikkelen van het instrumentarium. Bij het opstellen en het uitvoeren van deze beleidsinstrumenten, wordt samengewerkt met alle relevante onderdelen van de Rijksoverheid, inclusief de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Vraag 7.

Kunt u inhoudelijk reageren wat u vindt van de Chinarijchtlijnen voor universiteiten van Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Australië? Met welke onderdelen zouden we, volgens u, in Nederland aan de slag moeten gaan?

Antwoord:

Om inzichtelijk te maken waarop gelet moet worden bij internationale

samenwerking kunnen richtsnoeren een nuttige rol vervullen. In het licht van richtsnoeren die door andere landen, zoals Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Australië, zijn opgesteld en met wat er binnen Nederland voorhanden is, zal het ministerie van OCW samen met de kennissector landenneutrale richtsnoeren uitwerken. Het document zal aansluiten op de Nederlandse context en rekening houden met het Nederlandse stelsel en de onderlinge verhoudingen daarbinnen. Fundamentele beginselen als autonomie van de instellingen en academische vrijheid zullen als uitgangspunt dienen. Zoals aangegeven in de Kamerbrief kennisveiligheid hoger onderwijs en wetenschap is het streven de Nederlandse richtsnoeren in het tweede kwartaal van 2021 op te leveren.

Vraag 8.

Kunt u deze vragen één voor één beantwoorden voor het algemeen overleg 'internationalisering hoger onderwijs + digitale veiligheid' van donderdag 3 december 2020?

Antwoord:

Uw kamer ontvangt deze antwoorden tegelijkertijd met de Kamerbrief over de samenwerking met China op het terrein van onderwijs en wetenschap.